

INSPEL TILL KOMMANDE LIVSMEDELSSTRATEGI 2.0, STRATEGISKA OMRÅDET ”KUNSKAP OCH INNOVATION”

Livsmedelskedjan sysselsätter i dag ca 400 000 personer och bidrar med ett växande förädlingsvärde på cirka 200 miljarder kronor¹. För att bidra till att realisera regeringens livsmedelsstrategi, har Sweden Food Arena satt upp höga målsättningar till år 2030:

- Topp tre i innovationsranking för livsmedelssektorn i Europa (Bloombergs innovationsindex)
- Minst 50 000 nya jobb i Sverige
- 50 nya svenska livsmedelsinnovationer som tillsammans omsätter 1 miljard Euro
- Exportandelen ska öka till 50 procent (idag ca 30 procent)

NULÄGE

Dagens offentliga satsningar på innovation och forskning är idag relativt små i förhållande till näringsens storlek. Satsningarna är fragmenterade, både i värdekedjan, mellan branscher och regioner. Flera rapporter från bland annat Sweden Food Arena², OECD³ och utvärderingar av livsmedelsstrategin från Jordbruksverket⁴ pekar på att ökade satsningar inom innovation och forskning behövs för att utveckla och stärka näringen. Det saknas även flera viktiga pusselbitar för att livsmedelskedjans innovationssystem ska vara funktionellt och stötta en omställning genom samhandling.

VARFÖR INVESTERA I INNOVATION OCH FORSKNING

Satsningar på innovation och forskning är centralt för att nå målen i den uppdaterade Livsmedelsstrategin. Utgångspunkterna är företagets behov, marknadsefterfrågan och potential att bidra till förverkligandet av livsmedelsstrategin.

Med ett politiskt stöd för våra 4 förslag kan vi skapa:

- Fler växande små och stora företag
- Fler jobb och tillväxt i hela landet
- Ökad export
- Snabbare innovationstempo
- Stärkt konkurrenskraft och ökad lönsamhet
- Lägre miljö- och klimatpåverkan
- Ökad försörjningsförmåga och beredskap i en robust livsmedelskedja
- Bättre folkhälsa
- Utveckling mot ett hållbart samhälle tillsammans med andra sektorer

Och sist men inte minst – god mat och dryck!

¹ Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin – Årsrapport. SJV (2022)

² Innovation i livsmedelskedjan, slutrapport. Sweden Food Arena (2021)

³ OECD (2018)

⁴ Jordbruksverket (2020)

SAMMANFATTNING

Förslag till Livsmedelsstrategin 2.0 – Strategiska området ”Kunskap och innovation”

1. FORTSÄTT SATSA PÅ INNOVATION OCH FORSKNING I LIVSMEDELSKEDJAN

Säkerställ en innovationsdriven tillväxt genom ökade, långsiktiga och sammanhängande satsningar på innovation och forskning som stärker utvecklingen i hela livsmedelskedjan.

- Finansiera satsningar som ger balans mellan innovation och forskning där befintlig forskning möts upp med nya satsningar på innovation.
- Finansiera satsningar som ger balans mellan de olika leden i värdekedjan; där dagens satsningar inom primärproduktionen stärks och möts upp med nya satsningar inom förädlingsled och handel.

2. SKAPA ETT MODERNT INNOVATIONSSYSTEM

För att stimulera mer innovation inom livsmedelskedjan och att fler innovationer med höjd når marknaden, behövs ett modernt innovationssystem som svarar mot näringslivet och når ut till alla företag oavsett storlek eller geografi.

A. Satsa på nationell myndighetssamverkan i samarbete med Sweden Food Arena och branschorganisationerna kring forskning och innovation

Säkerställ samverkan mellan myndigheter och med näringslivet för ökad koordinerad finansiering av innovation och forskning som inkluderar företagets behov och som stärker utveckling av hela värdekedjan.

B. Öka nyttiggörandet av forskningsresultat i livsmedelskedjans företag

Utveckla en nationell ”Kunskapspyramid”, som samlar aktörer i kunskapssystemet och som skapar kunskapsspridning, nätverkande, match-making samt bildande av projektkonstellationer på ett företagsanpassat sätt.

Stärk LiFT forskarskola genom statliga finansiering tillsammans med befintliga finansiärer från akademi och näringslivet.

C. Satsa på regionalt innovationsstöd och samordning mellan nationella och regionala aktörer med marknadens och företagets behov i fokus

Utveckla ett koordinerat och marknadsorienterat innovationsfrämjande, regionalt och nationellt, som utgår från företagets behov i syfte att öka samordning och uppväxling till nationell och internationell nivå.

D. Öka tempot att innovera, testa och skala upp

Utveckla och tillgängliggör en infrastruktur för prototyp, test och demo samt uppskalning som ökar möjligheterna för företag att växa och innovationer att nå marknaden.

3. ÖKA INTERNATIONELLA SAMARBETEN

Stärk livsmedelskedjans möjligheter att påverka kommande forsknings- och innovationssatsningar inom EU så att de i högre grad svarar mot näringslivet och öka möjligheter att med hjälp av dessa satsningar bilda samarbeten och konsortier kopplade till innovation och forskning.

4. UTVECKLA SWEDEN FOOD ARENA

Ge uppdrag och finansiering till Sweden Food Arena att ansvara för ”kunskapspyramiden”, aktivt påverka EU:s kommande forsknings- och innovationssatsningar samt fortsatt göra behovskartläggningar rörande innovations- och forskningsbehov i livsmedelskedjan som underlag till politik och myndigheter.

FÖRSLAG

1. FORTSÄTT SATSA PÅ INNOVATION OCH FORSKNING I LIVSMEDELSKEDJAN

Säkerställ en innovationsdriven tillväxt genom ökade, långsiktiga och sammanhängande satsningar på innovation och forskning som stärker utvecklingen i hela livsmedelskedjan.

- Finansiera satsningar som ger balans mellan innovation och forskning där befintlig forskning möts upp med nya satsningar på innovation.
- Finansiera satsningar som ger balans mellan de olika leden i värdekedjan; där dagens satsningar inom primärproduktionen stärks och möts upp med nya satsningar inom förädlingsled och handel.

För att öka och utveckla livsmedelsbranschens investeringar i innovation och forskning behövs flera olika insatser från det offentliga. Impact innovation är en viktig satsning på innovation och forskning där både branschorganisationer och företag i livsmedelskedjan aktivt engagerar sig tillsammans med andra branscher och samhällsaktörer. Tillsammans med nedanstående föreslagna satsningarna på innovation och forskning inom livsmedelsstrategin finns möjlighet att utveckla satsningar som kompletterar varandra och på så vis både stärker livsmedelskedjan och leder till bransch- och sektorsöverskridande samarbeten.

Politiken kan stötta utvecklingen genom att

- i. Besluta om en större, riktad satsning på innovation hos Vinnova, riktad mot förädlingsled och handel. Satsningen ska vara i minst samma storleksordning som Nationella forskningsprogrammet för livsmedel (NFP Livs) och innovationssatsningen inom lantbruk, EIP Agri, dvs minst 125 MSEK per år.
- ii. Fortsätta utveckla befintliga satsningar
 - a. Nationella forskningsprogrammet för livsmedel (NFP-Livs)
 - b. SLU Grogrund
 - c. Besluta om 100 % motfinansiering av de medel som primärproduktionen samlar in via Stiftelsen Lantbruksforskning
- iii. Ställa krav att satsningarna i och ii tillsammans
 - a. är sammanhängande och stärker hela värdekedjor (animalier, sjömat, växtbaserat och framtidens nya mat) och möjliggör utvecklingen av cirkulära värdekedjor, från hav och jord till tallrik och bord – och åter.
 - b. främjar både radikal och inkrementell innovation
 - c. i hög grad utgår från livsmedelskedjans behov; dvs Sweden Food Arenas innovations- och forskningsagenda med dess definierade missions, styrkor och behov⁵.
- iv. Utveckla nya sätt att finansiera forskning och innovation så att fler små och medelstora företag kan delta genom att:
 - a. Ge myndigheterna i uppdrag att utveckla nya modeller
 - b. Ge RISE ett tydligt uppdrag att stödja främst små och medelstora företag i deras innovationsarbete med subventionerade erbjudanden

Satsningarna bör ske med start 2024–2025. Näringslivet är beredd att möta upp!

⁵ Sweden Food Arena Innovations- och forskningsagenda (2020) samt kartläggningar av olika värdekedjor såsom växtbaserat, sjömat (2022) och animalier (kommande, 2023)

2. SKAPA ETT MODERNT INNOVATIONSSYSTEM

För att stimulera mer innovation inom livsmedelskedjan och att fler innovationer med höjd når marknaden, behövs ett modernt innovationssystem som svarar mot näringsens behov och når ut till alla företag oavsett storlek eller geografi.

För att lyfta vår näring har vi i en förstudie⁶ presenterat ett antal konkreta förslag på hur man kan utveckla ett modernt innovationssystem som skapar effekt för både företag, region och nation⁷. Förslagen är väl förankrade hos branschorganisationer och företag, företagsfrämjande organisationer samt flertalet regioner och länsstyrelser.

A. Satsa på nationell myndighetssamverkan i samarbete med Sweden Food Arena och branschorganisationerna kring forskning och innovation

Säkerställ samverkan mellan myndigheter och med näringsliv för ökad koordinerad finansiering av innovation och forskning som inkluderar företagens behov och som stärker utveckling av hela värdekedjor.

Vi välkomnar myndigheternas initiativ till en nationell samverkansplattform där i första skedet de fyra myndigheterna Formas, Jordbruksverket, Tillväxtverket och Vinnova under förra året har träffats. Under 2023 ser vi fram emot att branschrepresentanter och Sweden Food Arena deltar för att diskutera behov och insatser inom innovation och forskning. Sweden Food Arenas främsta uppgift i plattformen blir att samla in och kanalisera livsmedelskedjans behov av innovation och forskning.

Politiken kan stötta utvecklingen genom att

- i. Ge uppdrag och tillgång till fria medel till myndigheterna att utveckla och finansiera nya insatser och verktyg och underlättar för fler företag, stora som små, att delta och utvecklas.
- ii. Ge myndigheterna i uppdrag att i den nationella samverkansplattformen inkludera Sweden Food Arena och branschföreträdare.
- iii. Utöka finansiering till Sweden Food Arena med ytterligare 3 miljoner kronor per år för att fortsatt göra behovskartläggningar, sammanställningar och prioriteringar som kan nyttjas som kunskapsunderlag för politik och myndigheter.

B. Öka nyttiggörandet av forskningsresultat i livsmedelskedjans företag

Utveckla en nationell "kunskapspyramid", som samlar aktörer i kunskapssystemet och som skapar kunskapsspridning, nätverkande, match-making samt bildande av projektkonstellationer på ett företagsanpassat sätt.

Stärk LiFT forskarskola genom statliga finansiering tillsammans med befintliga finansiärer från akademi och näringsliv.

Det behövs ett ökat nyttiggörande av forskningsresultat genom förbättrad kunskapsspridning och mer kontakt mellan företag och akademi/institut. Därför föreslås en långsiktig satsning för att utforma en "kunskapspyramid". Genom statlig finansiering garanteras att nyttiggörandet av befintlig och ny kunskap från forskning, nationellt och internationellt, sker fritt och brett och når företag i hela landet.

⁶ Utveckling av ett modernt innovationssystem. Sweden Food Arena (2022)

⁷ Se exempelvis "Krinova effektrapport" där varje offentligt investerad krona har under åren 2016 – 2020 gett drygt 23 gånger pengarna i avkastning "Return on Investment" (offentlig ROI)

Ett annat viktigt sätt att förbättra och öka inflödet och integrering av akademisk forskning i livsmedelsbranschen är den befintliga forskarskola LiFT som utbildar doktorer förberedda för anställning inom livsmedelsbranschen. Ett ökat inflöde av doktorander till LiFT forskarskola främst från det nationella programmet för livsmedel har accentuerat behovet av resurser för att upprätthålla och vidareutveckla forskarskolan.

Politiken kan stötta utvecklingen genom att

- i. Finansiera utveckling och etablering av ”kunskapspyramiden” som nytt uppdrag till Sweden Food Arena, en nytänkande satsning som utgår från näringsens formulerade behov av kunskap. Satsningen, med en årlig budget på 20 miljoner kronor, ska bidra till kunskapsdelning och kunskapsspridning på ett företagsanpassat sätt, nätverkande, match-making samt bildande av projektkonstellationer.
- ii. Ge uppdrag till Formas att bidra med en långsiktig medfinansiering av LiFT Forskarskola med 3 miljoner kronor per år, tillsammans med akademi och näringsliv.

C. Satsa på regionalt innovationsstöd och samordning mellan nationella och regionala aktörer med marknadens och entreprenörernas behov i fokus

Utveckla ett koordinerat och marknadsorienterat innovationsfrämjande, regionalt och nationellt, som utgår från företagets behov i syfte att öka samordning och uppväxling till nationell och internationell nivå.

Genom att kraftsamla innovationsstödet riktat till intra- och entreprenörer/företag i hela livsmedelskedjan i ett sammanhållet system, kan framstående regionala förmågor tillgängliggöras nationellt. Gemensamt utvecklade nationella erbjudanden blir tillgängliga för hela landets företag i livsmedelskedjan. Systemets uppgift blir att samla kompetens, nätverk, och resurser som lyfter aktörer från lokal till nationell och internationell nivå i syfte att stimulera innovation.

Politiken kan stötta utvecklingen genom att

- i. Erbjud 21 regioner (grupperande i 8 storregioner) nationell finansiering, som är möjlig att växla upp regionalt, för att tillhandahålla en basinfrastuktur för innovationsstöd i livsmedelskedjan på en noga beskriven lägstanivå. Utförandeuppdrag fördelas till de bäst lämpade innovationsstödjande aktörerna i storregionen. (Se liknande regeringsuppdrag som idag finns i form av ”bredbandskoordinatorer”).
- ii. Besluta om långsiktigt statligt uppdrag och finansiering för att upprätthålla ett nationellt konsortium för ökad samordning av innovationsstöd i livsmedelskedjan och som inkluderar SISP, Landsbygdsnätverket, RISE, FUHS, SKR, samt Tillväxtverket. För att fånga innovationsbehov kommer Sweden Food Arena att ha en kontinuerlig dialog med konsortiet.
- iii. Gör en översyn av statsstödsregler och regelverk för ökad interregional samverkan och kompetensdelning.

D. Öka tempot att innovera, testa och skala upp

Utveckla och tillgängliggör en infrastruktur för prototyp, test och demo samt uppskalning som ökar möjligheterna för företag att växa och innovationer att nå marknaden.

En förutsättning för att få fler innovationer att nå ut till marknaden och att få fler företag att skala upp och växa behövs ökad tillgång till test-, demo- och produktionsanläggningar samt expertis som kan bistå. Dagens utbud av anläggningar är relativt okänd och behöver utvecklas och kompletteras.

Politiken kan stötta utvecklingen genom att

- i. Uppdra till Vinnova att kartlägga, renodla och stärka utbudet av en infrastruktur för prototyp, test och uppskalning utifrån näringsens uttalade behov.
- ii. Uppdra till Tillväxtverket att synliggöra infrastrukturen på www.verksam.se
- iii. Uppdra till myndigheterna att utveckla nya insatser för att stödja, utveckla och finansiera expertstöd vid anläggningarna, innovationsutveckling och marknadsinateg.

3. ÖKA INTERNATIONELLA SAMARBETEN

Stärk livsmedelskedjans möjligheter att påverka kommande forsknings- och innovationssatsningar inom EU så att de i högre grad svarar mot näringsens behov samt öka möjligheter att med hjälp av dessa satsningar bilda samarbeten och konsortier kopplade till innovation och forskning.

Ökat deltagande i EU:s Fol-satsningar

EU gör stora satsningar inom Horisont Europa. Här finns stor potential att dels påverka kommande satsningar på innovation och forskning så att de svara upp mot näringsens behov, dels att kraftsamla för att i ökad utsträckning hämta hem medel för forskning och innovation.

Politiken kan stötta utvecklingen genom att

- i. Ge RISE ekonomiska förutsättningar att delta i och koordinera EU-projekt samt att underlätta för företagens deltagande.
- ii. Ge medel och uppdrag till Sweden Food Arena att vara behovsformulerande aktör även gentemot EU:s kommande satsningar på innovation och forskning.

4. UTVECKLA SWEDEN FOOD ARENA

Ge uppdrag och finansiering till Sweden Food Arena att ansvara för "kunskapspyramiden", aktivt påverka EU:s kommande forsknings- och innovationssatsningar samt fortsatt göra behovskartläggningar rörande innovations- och forskningsbehov i livsmedelskedjan som underlag till politik och myndigheter.

Sweden Food Arena är redan idag en kostnadseffektiv satsning. Kartläggningar av näringsens behov av innovation och forskning resulterar i ett samlat beslutsunderlag till myndigheterna, något som spar resurser och som gett ett ökat intresse från livsmedelsbranschen för myndigheternas utlysningar. Den match-making som utförs bidrar till att fler kontakter mellan företag och forskning skapas, bidrar till ett ökat kunskapsutbyte och resulterar i ett ökat söktryck vilket har resulterat i en ökande trend av innovationsaktiviteter inom livsmedelskedjan de senaste åren. För att fortsätta denna utveckling kan politiken ge i uppdrag att utveckla uppdraget till Sweden Food Arena som samverkansytta för ökad innovation och forskning.

Politiken kan stötta utvecklingen genom att

- i. Besluta om uppdrag och finansiering till Sweden Food Arena att utföra av följande uppdrag:
 - a. Behovskartläggningar, sammanställningar och prioriteringar som ett kunskapsunderlag för politik och myndigheter (punkt 2A-iii)
 - b. Kunskapspyramiden (punkt 2B-i)
 - c. Internationellt (punkt 3-ii)
 - d. Att nuvarande grundfinansiering (2 miljoner kronor per år via Tillväxtverket) till Sweden Food Arena fortsätter även efter 2025, med indexuppräknning